

De Iraakse inlichtingengemeenschap

oktober 2002

Irak is een totalitaire staat die vrijwel volledig wordt beheerst door macht van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, die in opdracht van het regime van Saddam Hussein met harde hand de orde handhaven. De macht van Saddam Hussein is gebaseerd op een aantal Sunnitische clans die door familiereelaties met elkaar zijn verbonden. Tot deze groep clans behoren de Tikriti's, Dulaimi's en de Joubouri's. De leden van deze clans steunen Saddam in ruil voor privileges en materiële gunsten, maar indien nodig worden ook repressie en geweld toegepast. Saddam deinst er niet voor terug om bijvoorbeeld ook familieleden om het leven te brengen indien dat nodig is om een machtsstrijd te voorkomen.

De leidinggevende posities in de Ba'athpartij, het leger en het inlichtingen- en veiligheidsapparaat worden vrijwel allemaal vervuld door personen uit deze clans. Op deze manier wordt absolute trouw aan de leider gewaarborgd. Dat dat niet altijd lukt, bleek in augustus 1995, toen twee invloedrijke schoonzonen van Saddam Hussein naar Jordanië vluchtten. Nadat zij de VN informatie hadden geleverd over de verboden wapenprogramma's in Irak en de oppositie hadden opgeroepen om Saddam af te zetten, keerden zij in 1996 terug naar Irak, waar zij aanvankelijk gratie kregen maar later toch werden omgebracht.

Momenteel wordt Irak in feite geregeerd door een driemanschap, bestaande uit Saddam zelf en zijn twee zonen, Uday en Qusay. Uday is de oudste, leider van het elitekorps Fedayin Saddam, en staat bekend als een playboy. Qusay staat aan het hoofd van de Iraakse inlichtingen- en veiligheidsdiensten en is voorbestemd om zijn vader op te volgen als president.

Irak is zwaar getroffen door de sancties die na afloop van de Golfoorlog in 1991 door de Verenigde Naties zijn afgekondigd. De Iraakse economie verkeert al jaren in een diepe crisis en er is een tekort aan eerste levensbehoeften, zoals voedsel en medicijnen. In deze tekorten wordt sinds enkele jaren voorzien door middel van het oil-for-foodprogramma, dat Irak toestaat beperkte hoeveelheden olie te exporteren en van de opbrengsten voedsel te importeren. Daarnaast bestaan er vele smokkelroutes via welke illegale handelswaar het land wordt binnengesmokkeld en exporteert het Iraakse regime illegaal olie naar bevriende buurlanden. De sancties tegen Irak zullen pas worden opgeheven indien het land inzicht geeft in de geheime wapenprogramma's. Tot op heden hebben de Verenigde Naties (UNSCOM) en het Iraakse regime hierover geen overeenstemming weten te bereiken.

Irak beschikt over een vijftal inlichtingen- en veiligheidsdiensten:

- Al Amn Al Khas – Speciale Veiligheidsdienst
- Jihaz Al Mukhabarat Al Amma – Algemene Inlichtingendienst
- Mudiriyat Al Amn Al Amma – Algemene Veiligheidsdienst
- Mudiriyat Al Istikhbarat Al Askariyya Al Amma – Militaire Inlichtingendienst
- Mudiriyat Al Amn Al Askariyya – Militaire Veiligheidsdienst

De diensten staan onder het gezag van de Hoge Raad voor de Nationale Veiligheid (Maktab Al Amn Al Qawmi, door Sardine aangeduid als Revolutionary Command Council), waarin behalve de president de ministers van Binnenlandse Zaken en Defensie de hoofden van de I&V-diensten zitting hebben.

Al Amn Al Khas, die onder de directe leiding staat van Saddam's zoon Qusay, is wellicht de meest prestigieuze dienst van Irak. De dienst bestaat uit leden van de Tikriti-clan, maar ook enkele leden van Saddam-getrouwe clans als Al Duri, Al Dulaimy, Al Hadithi, Al Joubouri en Al Sammara'i. Behalve de veiligheid van de president stuurt Al Amn Al Khas speciale militaire projecten en de beveiliging van strategische locaties aan. Ook is deze dienst belast met de supervisie over Irak's wapenprogramma.

Behalve deze vijf diensten zijn er nog de Al Himaya Al Ri'asiyya ofwel Presidentiële Garde, die uitsluitend bestaat uit leden van de Tikriti-clan en uitsluitend tot taak heeft de veiligheid van de president te garanderen en de Al Haras Al Jumhuri Al Khass ofwel Speciale Republikeinse Garde, onder leiding van Qusai Saddam Hussein.

De Algemene Iraakse inlichtingendienst (Jihaz Al Mukhabarat Al Amma)

1. Organisatie

De bekendste en voor de AIVD belangrijkste Iraakse I&V-dienst is de Jihaz Al Mukhabarat Al Amma, kortweg Mukhabarat genoemd, in de engelse vertaling Directorate of General Intelligence (DGI) of Iraqi Intelligence service (IIS). De Mukhabarat bestaat uit elf afdelingen (Mudiriyyat):

M1: Speciaal Bureau

M2: Bestuurlijke Zaken

M3: Informatie en Archief

M4: Buitenlandse Operaties

M5: Contra Inlichtingen

M6: Nationale Veiligheid

M7: Onderzoek

M8: Speciale Operaties

M9: Wetenschap en Techniek

M10: Volgen en Observatie

M15: Opleidingen

Deze afdelingen zijn onderverdeeld in secties (Shu'aba), die bestaan uit meerdere Kism. De leiding van een afdeling wordt ondersteund door een stafbureau (Maktab). Overigens moet er rekening mee worden gehouden dat bovenstaande geen uitputtend overzicht biedt en dat de Mukhabarat over nog meer (geheime) afdelingen beschikt. Naar verluidt zou de Mukhabarat ongeveer 4.000 personeelsleden tellen. Hoofd is Tahir Jalil Habush Al Tikriti.

2. Algemene requirements

De primaire taak van de Mukhabarat is het bijdragen aan de instandhouding van het regime van Saddam Hussein door middel van het bestrijden van de Iraakse oppositie in binnen- en buitenland, het verzamelen van politieke inlichtingen en het monitoren van de Iraakse gemeenschap in het buitenland. Daarnaast is de Mukhabarat betrokken bij de verwerving van wapens en grondstoffen voor de ontwikkeling van massavernietigingswapens.

Tot de activiteiten van informanten en agenten van de Mukhabarat kunnen worden gerekend:

- het verzamelen van inlichtingen over opposanten en dissidenten;
- het infiltreren in en beïnvloeden van de Iraakse gemeenschappen in het buitenland;
- het spotten van nieuwe informanten en agenten;
- het vergaren van grondstoffen voor massavernietigingswapens.

De Mukhabarat richt zich momenteel m.n. op het verzamelen van politieke informatie, bijvoorbeeld over het standpunt van regeringen t.a.v. de kwestie-Irak. Diplomaten op de ambassades zijn veelal Mukhabarat-officieren. Hoe belangrijker een land in de ogen van het Iraakse regime is, des te hoger in de Mukhabarat-hiërarchie is de afkomst van de diplomaat die daar gestationeerd wordt.

3. Werkwijze, successen en missers

Voorheen werkte de Mukhabarat voornamelijk op de klassieke manier: inlichtingsofficieren werden onder diplomatiek cover op Iraakse vertegenwoordigingen gestationeerd, van waaruit

contacten werden gelegd met Irakezen en Iraakse organisaties in het land waar men was gestationeerd.

Doordat veel landen ten tijde van de Golfoorlog in 1991 de diplomatieke banden met Irak verbraken en de diplomatieke vertegenwoordigingen tot een minimum werden teruggebracht, raakte de Mukhabarat een groot deel van zijn inlichtingennetwerk kwijt. In de afgelopen jaren is de Mukhabarat daarom in toenemende mate gebruik gaan maken van andere methoden, zoals het opzetten van coverbedrijven, het gebruik van migratiestromen en het cover van diplomatiek koerier.

Alle Iraakse (handels)delegaties die het buitenland bezoeken, bevatten minimaal één inlichtingenofficier. Dit dient enerzijds om de delegatie te beschermen tegen inlichtingenactiviteiten van buitenlandse diensten (controle) en anderzijds om zelf inlichtingenactiviteiten te ontplooien. Verder zijn de diplomatieke koeriers vrijwel altijd functionarissen van de Mukhabarat.

De afgelopen jaren heeft de Mukhabarat verscheidene coverbedrijven opgericht die worden gebruikt voor inlichtingenactiviteiten, het omzeilen van VN-sancties en het verwervingsactiviteiten ten bate van het MVW-programma.

Daarnaast maakt de Mukhabarat gebruik van migratiestromen door medewerkers of 'co-optees' als asielzoeker naar Europa te sturen. Ook maakt de Mukhabarat gebruik van asielzoekers door hen of hun familie in Irak onder druk te zetten.

Over de professionaliteit van de Mukhabarat bestaan verschillende visies. Volgens de één wordt de dienst geplaagd door een gebrek aan onderling vertrouwen, een geringe loyaliteit aan de leiding, door veelvuldige overplaatsingen en een gebrek aan motivatie en professionaliteit op de werkvloer. Volgens de ander is de Mukhabarat juist een zeer professionele dienst, gevreesd voor zijn (gewelddadige) werkwijze, met een uitgebreid internationaal netwerk van agenten en informanten en zeer goed geïnformeerd.

De oorzaak van deze verschillende visies is gelegen in de werkwijze van de Mukhabarat. De dienst kent slechts in beperkte mate een systeem van *checks and balances*. Mukhabarat-agenten worden met een inlichtingentaak uitgezonden, maar opereren vervolgens zelfstandig en dienen hun opdracht naar eigen inzicht uit te voeren. Slechts het resultaat telt. Dit heeft tot gevolg dat sommige agenten minder professioneel te werk gaan en hun inlichtingenactiviteiten vrij 'onhandig' uitvoeren. Niettemin is de Mukhabarat een inlichtingendienst die ook op professionele wijze heimelijke inlichtingenoperaties kan opzetten die minder eenvoudig vast te stellen zijn.

Aan de loyaliteit van (personen binnen) de Mukhabarat wordt zowel door Saddam Hussein als door bronnen in inlichtingenkringen getwijfeld. Vrij recent nog liep de vooraanstaande inlichtingenofficier Abu Zeinab Al Qurairi over. Het is niet uitgesloten dat delen van de Mukhabarat in het geval van een machtswisseling de zijde van de nieuwe machthebbers zullen kiezen.

6. (Mogelijke) activiteiten in relatie tot Nederland

6.1 Requirements t.a.v. Nederland

Onderzoek door de AIVD heeft in het verleden aangetoond dat de Mukhabarat in Nederland actief is. De Mukhabarat verzamelt inlichtingen en rekruteert bronnen op Nederlands grondgebied en gebruikt Nederland als basis in het internationale netwerk van de Mukhabarat in West-Europa. Vastgesteld is dat in Nederland woonachtige Irakezen onder druk worden gezet om informatie te verschaffen over de Iraakse oppositie. Hiertoe worden medewerkers van de Mukhabarat naar Nederland gezonden, al dan niet onder het veelgebruikte cover van diplomatiek koerier of als lid van een handelsdelegatie. Het gaat hierbij niet alleen om informatie over opposanten in Nederland, maar ook die in het buitenland.

6.2 (Mogelijke) activiteiten in Nederland

a. Staatsterrorisme

Met enige regelmaat verschijnen er berichten over banden tussen de Mukhabarat en (islamitische) terroristische groeperingen. Zo berichtten de media vorig jaar op basis van verklaringen van overgelopen Mukhabarat-officieren, dat in het trainingskamp Salman Pak (ten zuiden van Bagdad) islamitische terroristen uit o.a. Saudi-Arabië, Jemen, Algerije, Egypte en Marokko worden getraind om aanslagen te plegen op westerse doelen. Ook zou daar worden gewerkt aan de ontwikkeling van biologische wapens. Tot op heden zijn dergelijke verhalen over de betrokkenheid van de Mukhabarat bij (islamitisch) terrorisme echter niet met feiten ondersteund.

b. Voormalige landgenoten

Het belangrijkste doelwit van de Mukhabarat is de Iraakse gemeenschap in het buitenland. In Nederland bestaat deze gemeenschap uit ongeveer 40.000 (geregistreerde) Irakezen (bron: ITS). Deze gemeenschap is zeer heterogeen en bestaat uit zowel christenen als moslims, Shi'ieten en Sunnieten, Arabieren en Koerden. Het merendeel van de Irakezen in Nederland is Irak na de Golfoorlog van 1991 ontvlucht. Met name Irakezen die tot minderheidsgroepen behoren, zoals Shi'ieten en Koerden, hebben hun land verlaten. Maar ook voormalige aanhangers van het regime en vertrouwelingen van Saddam Hussein zijn hun leven niet altijd zeker en besluiten naar het westen te vluchten. Door het ruimhartige toelatingsbeleid kozen veel gevluchte Irakezen in het verleden voor Nederland. Hoewel hun aantallen afnemen, vormen Irakezen nog steeds een aanzienlijk deel van de migratiestroom naar Nederland.

c. Illegale migratie

Er bestaan aanwijzingen dat de Mukhabarat gebruik maakt van illegale migratiekanalen om inlichtingenofficieren in het buitenland te plaatsen.

d. Internationale instellingen

Geen activiteiten geconstateerd.

e. Proliferatie van massavernietigingswapens

Uit informatie van zusterdiensten blijkt dat de Iraakse inlichtingengemeenschap tevens een taak heeft bij verwervingsactiviteiten ten behoeve van het Iraakse massavernietigingswapen- (MVW) en raketprogramma. Het verwerven van strategische of dual-use goederen voor deze programma's vindt met name plaats via bestaande (cover)bedrijven in het Midden-Oosten en Oost-Europa of via internationale wapenhandelaren.

7. Conclusie

De dreiging die uitgaat van de aanwezigheid en activiteiten van de Iraakse inlichtingendienst Mukhabarat in Nederland betreft met name de schending van grondrechten van Nederlandse ingezetenen van Iraakse afkomst, inwinning van (m.n.) politieke inlichtingen, monitoring en bestrijding van de Iraakse oppositie en proliferatie van (materiaal voor) massavernietigingswapens. Hoewel de potentiële dreiging die van de Mukhabarat uitgaat sterk wisselt, betreft het een sterke en professionele inlichtingendienst die zich kenmerkt door een agressieve (intimiderende) manier van optreden. De sterk antiwesterse houding van het regime in Bagdad en de door de VS bepleite militaire acties tegen Saddam Hussein, gekoppeld aan de Nederlandse steun voor militair ingrijpen en de aanwezigheid van een grote groep Iraakse migranten in ons land, waaronder opposanten van het Iraakse regime, maken Nederland tot een belangrijk targetland van de Mukhabarat en resulteren in hoge veiligheidsrisico's.

Datum
18 november 2002

Ons kenmerk
1916973/01

Exemplaar nummer

Blad
1 van 1

Aantal bijlagen
Eén

Aan : de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Via : de Secretaris-generaal
Van : Plv. Hoofd van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst

Betreft : Ontwikkelingen Irak

Hierbij doe ik u toekomen de risico-analyse Nederlandse betrokkenheid bij militair ingrijpen in Irak, die op verzoek van het CVIN voor de minister-president is opgesteld.

Gezien de geringe beschikbare tijd is ervoor gekozen de risico-analyse te beperken tot een aantal aandachtspunten, zonder uitvoerige nadere analyse of onderbouwing.

Spoedheidshalve is een exemplaar van deze risico-analyse tegelijkertijd aangeboden aan de coördinator van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

Risico-analyse Nederlandse betrokkenheid bij militair ingrijpen in Irak

In verband met een dreigend militair ingrijpen in Irak en de mogelijkheid van Nederlandse deelname hieraan, komt de AIVD op basis van de actuele informatiepositie tot de volgende risico-inschatting voor de Nederlandse nationale veiligheid:

Algemeen

- De risico-inschatting is in de eerste plaats afhankelijk van de vraag of een militair ingrijpen in Irak plaats vindt met een nieuw en expliciet mandaat van de VN-Veiligheidsraad of dat de Verenigde Staten samen met enkele bondgenoten besluiten om op basis van resolutie 1441 in te grijpen. In het eerste geval zal het ingrijpen een sterkere juridische basis en een bredere internationale steun hebben, hetgeen van invloed zal zijn op de reacties in zowel het Midden-Oosten als in Nederland.
- De risico-inschatting hangt ook nauw samen met de aard en omvang van de Nederlandse bijdrage aan het militair ingrijpen. De actieve deelname van Nederlandse strijdkrachten (bijv. luchtmobiele brigade of gevechtsvliegtuigen, maar met name de inzet van grondtroepen), zal tot grotere veiligheidsrisico's leiden dan de levering van patriots of het ter beschikking stellen van logistieke faciliteiten in Nederland.
- De wijze waarop Arabische media zullen reageren op een aanval op Irak zal voor een belangrijk deel de reacties van de bevolking in de betreffende landen bepalen, alsmede van invloed zijn op de Arabische en islamitische gemeenschappen in Nederland.

Gevolgen voor Nederland en Nederlandse belangen

- Indien Nederlandse troepen worden ingezet in noord-Irak dan bestaat de kans dat Nederlandse troepen betrokken raken bij het (Turks-)Koerdische conflict. Dit heeft implicaties voor de situatie in Nederland, aangezien een groot deel van de Iraakse gemeenschap in Nederland (60% van de 40.000 Irakezen) van Koerdische afkomst is.
- Indien Nederlandse troepen worden ingezet in zuid-Irak dan bestaat de kans op een confrontatie met de Iraanse terroristische organisatie Mujahedin-e-Khalq (MKO), die kampen heeft in dit gebied. Een treffen tussen Nederlandse troepen en de MKO kan repercussies hebben in Nederland, waar zich enkele tientallen leden en sympathisanten van de MKO bevinden.
- Er bestaat nog steeds grote onduidelijkheid over de vraag of Irak beschikt over massavernietigingswapens en of het land ook in staat is om deze in te zetten. Over het algemeen wordt ervan uitgegaan dat het Iraakse regime in ieder geval de intentie heeft om deze wapens te gebruiken. Het feit dat Irak recentelijk heeft geprobeerd om in Turkije het middel Atropine te kopen (een middel dat de gevolgen van zenuwgas tegengaat) kan hiervoor als een aanwijzing worden beschouwd. Behalve buurlanden en de Iraakse bevolking (met name de Koerden in het noorden en de Shi'ieten in het zuiden) lopen ook de geallieerde deelnemers aan een aanval op Irak het risico dat het Iraakse regime deze wapens tegen hen zal inzetten.

- Het grootste deel van de Turkse gemeenschap in Nederland zal zich naar alle waarschijnlijkheid conformeren aan het standpunt van de Turkse regering. Deze heeft reeds militaire faciliteiten beschikbaar gesteld en er zijn geen signalen dat de nieuwe Turkse regering daar anders over zal beslissen.
- Indien Nederland actief deelneemt aan een militair ingrijpen in Irak, zullen Nederlandse diplomaten, Nederlandse ambassades en ook medewerkers van hulpverleningsorganisaties die zich bevinden in landen in de regio, alsmede in andere Arabische en islamitische landen (bijv. Jemen) extra risico's lopen.
- De kans dat Israël een eventuele aanval door Irak zal vergelden, is aanzienlijk groter dan ten tijde van de vorige Golfoorlog. Indien Israël bij het conflict betrokken raakt zullen de veiligheidsrisico's verder toenemen. Daarbij moet worden gedacht aan toenemende onrust binnen de Joodse gemeenschap in Nederland en oplopende spanningen tussen Joden en moslims. Indien Israël betrokken raakt dan brengt dit extra risico's mee voor bekende Joodse objecten in Nederland (Israëlische ambassade, luchtvaart-maatschappijen, synagogen).
- Politiek en activistisch "links Nederland" heeft zich de afgelopen maanden reeds expliciet tegen een aanval op Irak gekeerd. Tot nu toe hebben de protesten een vreedzaam karakter (een voorbeeld is de grote demonstratie in Amsterdam op 26 oktober jl.). Indien de aanval op Irak daadwerkelijk wordt ingezet, zal het protest van activisten een militanter karakter krijgen.
- Voor een deel van de linkse activisten zal Nederlandse betrokkenheid bij een aanval op Irak aanleiding zijn voor het gebruik van (licht) geweld. Hiertoe zullen meer mensen zich aangezet voelen dan in de situatie waarbij Nederland niet actief deelneemt. Hetzelfde gaat op voor het activistische deel van extreem-rechts in Nederland.
- Een concrete inschatting van de dreiging van terroristische aanslagen geïnstigeerd door het Iraakse regime is moeilijk te maken. Bekend is dat de Iraakse inlichtingendienst een

afdeling heeft waar mensen worden opgeleid voor terroristische activiteiten. De AIVD gaat ervan uit dat Irak beschikt over de kennis en middelen om NBC-terrorisme aan te wenden, maar ten aanzien van de intenties van het Iraakse regime bestaan geen concrete aanwijzingen. Wel heeft de AIVD de afgelopen tijd meerdere berichten ontvangen over de mogelijkheid dat het Iraakse regime groepen Irakezen naar westerse landen heeft gestuurd om bij een aanval op Irak aanslagen te plegen. Benadrukt wordt dat deze berichten niet bevestigd zijn en geen concrete (gerichte) dreiging bevatten.

- Hoewel er geen concrete aanwijzingen zijn dat er banden bestaan tussen het Iraakse regime en terroristische organisaties als Al Qa'ida, valt een dergelijke relatie niet geheel uit te sluiten. Al Qa'ida gebruikt de westerse inmenging in de Arabische wereld als argument om terroristische activiteiten te ontplooiën. Het valt niet uit te sluiten dat Al Qa'ida, of daaraan gerelateerde groeperingen, het plegen van aanslagen zullen gebruiken om extra verwarring en onrust te zaaien of om bijvoorbeeld Nederland te bewegen de militaire bijdrage te staken. In dat licht wordt opgemerkt dat Al Qa'ida de aanslag op Bali in rechtstreeks verband heeft gebracht met de Australische deelname aan de acties in Afghanistan.

- Indien de Nederlandse regering besluit om actief deel te nemen aan een militair ingrijpen in Irak, zal dit resulteren in een verhoogde dreiging tegen zowel Nederlandse bewindslieden als andere politici, met name hen die zich expliciet voorstander tonen van Nederlandse betrokkenheid.

RISICO-ANALYSE IRAK D.D. 18-11-2002

TEN BATE VAN DE REGIONALE INLICHTINGDIENSTEN

Uitsluitend voor intern gebruik RID

In verband met een dreigend militair ingrijpen in Irak en de mogelijkheid van Nederlandse deelname hieraan, komt de AIVD op basis van de actuele informatiepositie tot de volgende risico-inschatting voor de Nederlandse nationale veiligheid:

Algemeen

- De risico-inschatting is in de eerste plaats afhankelijk van de vraag of een militair ingrijpen in Irak plaats vindt met een nieuw en expliciet mandaat van de VN-Veiligheidsraad of dat de Verenigde Staten samen met enkele bondgenoten besluiten om op basis van resolutie 1441 in te grijpen. In het eerste geval zal het ingrijpen een sterkere juridische basis en een bredere internationale steun hebben, hetgeen van invloed zal zijn op de reacties in zowel het Midden-Oosten als in Nederland.
- De risico-inschatting hangt ook nauw samen met de aard en omvang van de Nederlandse bijdrage aan het militair ingrijpen. De actieve deelname van Nederlandse strijdkrachten (bijv. luchtmobiele brigade of gevechtsvliegtuigen, maar met name de inzet van grondtroepen), zal tot grotere veiligheidsrisico's leiden dan de levering van patriots of het ter beschikking stellen van logistieke faciliteiten in Nederland.
- De wijze waarop Arabische media zullen reageren op een aanval op Irak zal voor een belangrijk deel de reacties van de bevolking in de betreffende landen bepalen, alsmede van invloed zijn op de Arabische en islamitische gemeenschappen in Nederland.

Gevolgen voor Nederland en Nederlandse belangen

- Indien Nederlandse troepen worden ingezet in noord-Irak dan bestaat de kans dat Nederlandse troepen betrokken raken bij het (Turks-)Koerdische conflict. Dit heeft implicaties voor de situatie in Nederland, aangezien een groot deel van de Iraakse gemeenschap in Nederland (60% van de 40.000 Irakezen) van Koerdische afkomst is.
- Indien Nederlandse troepen worden ingezet in zuid-Irak dan bestaat de kans op een confrontatie met de Iraanse terroristische organisatie Mujahedin-e-Khalq (MKO), die kampen heeft in dit gebied. Een treffen tussen Nederlandse troepen en de MKO kan repercussies hebben in Nederland, waar zich enkele tientallen leden en sympathisanten van de MKO bevinden.
- Er bestaat nog steeds grote onduidelijkheid over de vraag of Irak beschikt over massavernietigingswapens en of het land ook in staat is om deze in te zetten. Over het algemeen wordt ervan uitgegaan dat het Iraakse regime in ieder geval de intentie heeft om deze wapens te gebruiken. Het feit dat Irak recentelijk heeft geprobeerd om in Turkije het

middel Atropine te kopen (een middel dat de gevolgen van zenuwgas tegengaat) kan hiervoor als een aanwijzing worden beschouwd. Behalve buurlanden en de Iraakse bevolking (met name de Koerden in het noorden en de Shi'ieten in het zuiden) lopen ook de geallieerde deelnemers aan een aanval op Irak het risico dat het Iraakse regime deze wapens tegen hen zal inzetten.

- Het grootste deel van de Turkse gemeenschap in Nederland zal zich naar alle waarschijnlijkheid conformeren aan het standpunt van de Turkse regering. Deze heeft reeds militaire faciliteiten beschikbaar gesteld en er zijn geen signalen dat de nieuwe Turkse regering daar anders over zal beslissen.
- Indien Nederland actief deelneemt aan een militair ingrijpen in Irak, zullen Nederlandse diplomaten, Nederlandse ambassades en ook medewerkers van hulpverleningsorganisaties die zich bevinden in landen in de regio, alsmede in andere Arabische en islamitische landen (bijv. Jemen) extra risico's lopen.
- De kans dat Israël een eventuele aanval door Irak zal vergelden, is aanzienlijk groter dan ten tijde van de vorige Golfoorlog. Indien Israël bij het conflict betrokken raakt zullen de veiligheidsrisico's verder toenemen. Daarbij moet worden gedacht aan toenemende onrust binnen de Joodse gemeenschap in Nederland en oplopende spanningen tussen Joden en moslims. Indien Israël betrokken raakt dan brengt dit extra risico's mee voor bekende Joodse objecten in Nederland (Israëlische ambassade, luchtvaart-maatschappijen, synagogen).
- Politiek en activistisch "links Nederland" heeft zich de afgelopen maanden reeds expliciet tegen een aanval op Irak gekeerd. Tot nu toe hebben de protesten een vreedzaam karakter (een voorbeeld is de grote demonstratie in Amsterdam op 26 oktober jl.). Indien de aanval op Irak daadwerkelijk wordt ingezet, zal het protest van activisten een militanter karakter krijgen.
- Voor een deel van de linkse activisten zal Nederlandse betrokkenheid bij een aanval op Irak aanleiding zijn voor het gebruik van (licht) geweld. Hiertoe zullen meer mensen zich aangezet voelen dan in de situatie waarbij Nederland niet actief deelneemt. Hetzelfde gaat op voor het activistische deel van extreem-rechts in Nederland.

Datum
25 november 2002

Ons kenmerk
1920280/01

Blad
1 van 4

Aantal bijlagen

Aan : Voorzitter en leden Technische Evaluatiecommissie
Voorzitter en leden Grote Evaluatiedriehoek

Van : Het Hoofd van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst

Betreft : Risico-analyse Nederlandse betrokkenheid bij militair ingrijpen in Irak

1. Inleiding

In verband met een dreigend militair ingrijpen in Irak en de mogelijkheid van Nederlandse deelname hieraan, komt de AIVD op basis van de actuele informatiepositie tot de volgende risico-inschatting voor de Nederlandse nationale veiligheid:

2. Algemeen

- De risico-inschatting is in de eerste plaats afhankelijk van de vraag of een militair ingrijpen in Irak plaats vindt met een nieuw en expliciet mandaat van de VN-Veiligheidsraad of dat de Verenigde Staten samen met enkele bondgenoten besluiten om op basis van resolutie 1441 in te grijpen. In het eerste geval zal het ingrijpen een sterkere juridische basis en een bredere internationale steun hebben, hetgeen van invloed zal zijn op de reacties in zowel het Midden-Oosten als in Nederland.
- De risico-inschatting hangt ook nauw samen met de aard en omvang van de Nederlandse bijdrage aan het militair ingrijpen. De actieve deelname van Nederlandse strijdkrachten (bijv. luchtmobiele brigade of gevechtsvliegtuigen, maar met name de inzet van grondtroepen), zal tot grotere veiligheidsrisico's leiden dan de levering van patriots of het ter beschikking stellen van logistieke faciliteiten in Nederland.
- De wijze waarop Arabische media zullen reageren op een aanval op Irak zal voor een belangrijk deel de reacties van de bevolking in de betreffende landen bepalen, alsmede van invloed zijn op de Arabische en islamitische gemeenschappen in Nederland.

3. Gevolgen voor Nederland en Nederlandse belangen

- Indien Nederlandse troepen worden ingezet in noord-Irak dan bestaat de kans dat Nederlandse troepen betrokken raken bij het (Turks-)Koerdische conflict. Dit heeft implicaties voor de situatie in Nederland, aangezien een groot deel

van de Iraakse gemeenschap in Nederland (60% van de 40.000 Irakezen) van Koerdische afkomst is.

- Indien Nederlandse troepen worden ingezet in zuid-Irak dan bestaat de kans op een confrontatie met de Iraanse terroristische organisatie Mujahedin-e-Khalq (MKO), die kampen heeft in dit gebied. Een treffen tussen Nederlandse troepen en de MKO kan repercussies hebben in Nederland, waar zich enkele tientallen leden en sympathisanten van de MKO bevinden.
- Er bestaat nog steeds grote onduidelijkheid over de vraag of Irak beschikt over massavernietigingswapens en of het land ook in staat is om deze in te zetten. Over het algemeen wordt ervan uitgegaan dat het Iraakse regime in ieder geval de intentie heeft om deze wapens te gebruiken.

Behalve buurlanden en de Iraakse bevolking (met name de Koerden in het noorden en de Shi'ieten in het zuiden) lopen ook de geallieerde deelnemers aan een aanval op Irak het risico dat het Iraakse regime deze wapens tegen hen zal inzetten.

- Het grootste deel van de Turkse gemeenschap in Nederland zal zich naar alle waarschijnlijkheid conformeren aan het standpunt van de Turkse regering. Deze heeft reeds militaire faciliteiten beschikbaar gesteld en er zijn geen signalen dat de nieuwe Turkse regering daar anders over zal beslissen.
- Indien Nederland actief deelneemt aan een militair ingrijpen in Irak, zullen Nederlandse diplomaten, Nederlandse ambassades en ook medewerkers van hulpverleningsorganisaties die zich bevinden in landen in de regio, alsmede in andere Arabische en islamitische landen (bijv. Jemen) extra risico's lopen.
- De kans dat Israël een eventuele aanval door Irak zal vergelden, is aanzienlijk groter dan ten tijde van de vorige Golfoorlog. Indien Israël bij het conflict betrokken raakt zullen de veiligheidsrisico's verder toenemen. Daarbij moet worden gedacht aan toenemende onrust binnen de Joodse gemeenschap in Nederland en oplopende spanningen tussen Joden en moslims. Indien Israël betrokken raakt dan brengt dit extra risico's mee voor bekende Joodse

objecten in Nederland (Israëlische ambassade, luchtvaart-maatschappijen, synagogen).

- Politiek en activistisch "links Nederland" heeft zich de afgelopen maanden reeds expliciet tegen een aanval op Irak gekeerd. Tot nu toe hebben de protesten een vreedzaam karakter (een voorbeeld is de grote demonstratie in Amsterdam op 26 oktober jl.). Indien de aanval op Irak daadwerkelijk wordt ingezet, zal het protest van activisten een militanter karakter krijgen.
- Voor een deel van de linkse activisten zal Nederlandse betrokkenheid bij een aanval op Irak aanleiding zijn voor het gebruik van (licht) geweld. Hiertoe zullen meer mensen zich aangezet voelen dan in de situatie waarbij Nederland niet actief deelneemt. Hetzelfde gaat op voor het activistische deel van extreem-rechts in Nederland.
- Een concrete inschatting van het risico het Iraakse regime terroristische aanslagen zal instigieren is moeilijk te maken. Bekend is dat de Iraakse inlichtingendienst een afdeling heeft waar mensen worden opgeleid voor terroristische activiteiten. De AIVD gaat ervan uit dat Irak beschikt over de kennis en middelen om NBC-terrorisme aan te wenden, maar ten aanzien van de intenties van het Iraakse regime bestaan geen concrete aanwijzingen. Wel heeft de AIVD de afgelopen tijd meerdere berichten ontvangen over de mogelijkheid dat het Iraakse regime groepen Irakezen naar westerse landen heeft gestuurd om bij een aanval op Irak aanslagen te plegen. Benadrukt wordt dat deze berichten niet bevestigd zijn en geen concreet (gericht) risico bevatten.
- Hoewel er geen concrete aanwijzingen zijn dat er banden bestaan tussen het Iraakse regime en terroristische organisaties als Al Qa'ida, valt een dergelijke relatie niet geheel uit te sluiten. Al Qa'ida gebruikt de westerse inmenging in de Arabische wereld als argument om terroristische activiteiten te ontplooiën. Het valt niet uit te sluiten dat Al Qa'ida, of daaraan gerelateerde groeperingen, het

Datum
25 november 2002

Ons kenmerk
1920260/01

Blad
4 van 4

plegen van aanslagen zullen gebruiken om extra verwarring en onrust te zaaien of om bijvoorbeeld Nederland te bewegen de militaire bijdrage te staken. In dat licht wordt opgemerkt dat Al Qa'ida de aanslag op Bali in rechtstreeks verband heeft gebracht met de Australische deelname aan de acties in Afghanistan.

- Indien de Verenigde Staten (zonder participatie van Nederland) Irak aanvallen zal Nederland rekening moeten houden met de volgende kwetsbare doelen:
 - haven van Rotterdam in verband met mogelijke troepen- en materiaal transporten (inclusief logistiek centrum MTMC van de VS, beheerd door Nederlands defensiepersoneel te Capelle a/d IJssel);
 - binnenscheepvaart vanwege transport troepen en materiaal vanuit Duitsland richting haven van Rotterdam;
 - Amerikaanse- en Britse doelen in Nederland (bedrijven en objecten, denk aan Exxon, Shell, IBM, Amerikaanse Aircarriers, scheepvaart richting VS m.n. containervervoer, veerboten richting Groot-Brittannië, e.a.);
 - Nederlandse luchthavens;
 - Ambassades en residenties van de bij het conflict betrokken landen.

Indien Nederland wel een bijdrage levert dan dienen behalve de hierboven genoemde kwetsbare doelen ook de Nederlandse vitale infrastructuur (11 sectoren zoals recent in kaart gebracht door BZK/NCC) te worden meegenomen en de aandacht zal zich met name richten op de energievoorziening, de telecom- en ICT-sector.

- Indien de Nederlandse regering besluit om actief deel te nemen aan een militair ingrijpen in Irak, zal dit resulteren in een verhoogd risico voor zowel Nederlandse bewindslieden als andere politici, met name hen die zich expliciet voorstander tonen van Nederlandse betrokkenheid.

Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst, 25 november 2002

Algemene Inlichtingen-
en Veiligheidsdienst

Aan :

Van :

Datum ; 251102

Betreft : Alwiyah Hospital

Er bevinden zich in Bagdad voor zover kon worden nagegaan drie ziekenhuizen met de naam Alwiyah,

1. ALWIYAH MATERNITY HOSPITAL

Telefoon: 7193003/7192325

Adres: Al Sinaa'street

Dit tamelijk grote staatsziekenhuis valt onder het Ministerie van Gezondheid (het Medisch Directoraat van Al Yarmouk). Er zijn artsen op privé-basis werkzaam en wel op het gebied van moeder/kind zorg.

2. ALWIYAH GENERAL HOSPITAL

Telefoon: 7173056/7175060

Adres: achter Alwiyah Exchange (in de buurt van nuntiatuur)

Enkele artsen in dit kleinere privé-ziekenhuis zijn:

3. ALWIYAH TREATMENT CENTRE FOR INFERTILITY AND FERTILITY

Adres: Al Andalus square (naast 1)

Deze kliniek is waarschijnlijk verbonden aan 1, waar het pal naast ligt.

Datum
26 november 2002

Ons kenmerk
1921545/01

Blad
1 van 2

Aantal bijlagen

Aan : HAIVD

Van : D2

Betreft : Militair ingrijpen in Irak

Op 8 november jl. heeft de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties unaniem ingestemd met resolutie 1441. De resolutie biedt Irak een laatste kans om "vrijwillig" te ontwapenen. Voldoet Irak niet aan de eisen, dan zal het land worden geconfronteerd met "ernstige gevolgen".

In de VN-resolutie is bepaald dat Irak een maand de tijd heeft (tot 8 december) om een volledige opgave te doen van alle wapenprogramma's, inclusief locaties, die relevant zijn voor het onderzoek van de wapeninspecteurs. Uiterlijk 23 december moeten de wapeninspecties beginnen en uiterlijk 21 februari 2003 moeten de inspecteurs verslag uitbrengen, waarna de Veiligheidsraad zich zal beraden op de uitkomsten.

Hoewel Irak de strekking van de resolutie van de hand wijst en vreest dat de VS de resolutie zullen gebruiken om Irak hoe dan ook aan te vallen, heeft het land ingestemd met uitvoering van de resolutie. De leider van de wapeninspecties, Hans Blix, heeft vorige week in Bagdad voorbereidende besprekingen gevoerd en begin deze week is de eerste groep wapeninspecteurs in Irak aangekomen.

De aanvaarding van resolutie 1441 heeft een oorlog tegen Irak een stap dichterbij gebracht. Zelfs als Saddam Hussein zich bereid toont om aan de resolutie te voldoen, zal het vrijwel onmogelijk zijn om volledig aan de gestelde eisen te voldoen. Uit uitspraken van o.a. de Amerikaanse president Bush en leden van zijn regering kan worden opgemaakt dat de VS ieder incident en iedere tegenwerking door Irak zullen aangrijpen om te spreken van een schending van de VN-resolutie. De tekst van de resolutie is zodanig geformuleerd dat de VS in dat geval zonder nieuwe resolutie of toestemming van de Veiligheidsraad kunnen aanvallen.

Datum
26 november 2002

Ons kenmerk
1921545/01

Blad
2 van 2

De conclusie is gerechtvaardigd dat in het lange proces dat moet leiden tot volledige ontwapening van Irak, 8 december een cruciale datum is. De kans dat een militair ingrijpen in Irak kort na deze datum zal plaats vinden, is reëel.

Datum

2 december 2002

Ons kenmerk

1924622/01

Bied

1 van 4

Aantal bijlagen

Aan : PHAIVD

Van : D4

CC :

Betreft : Vestzaknotitie Resolutie 1441 inzake Irak

Inhoud vestzaknotitie

Mede met het oog op uw deelname, met Minister Remkes aan overleg o.l.v. MP over Irak, wordt in deze notitie een overzicht gegeven van de inhoud en systematiek van de op 8 november jl. aangenomen Veiligheidsraadresolutie (VR) 1441. Vervolgens wordt een tweetal belangrijke 'ijk' momenten omschreven bij de uitvoering van de inspecties. Daarna volgt een weergave van enkele belangrijke interpretatiekwesties van de inhoud van de resolutie.

Essentie

Indien Irak rationeel handelt, zal het trachten militaire acties van de Verenigde Staten en haar bondgenoten te voorkomen. Daarom zal Irak tegemoetkomen aan de in VR-resolutie 1441 opgelegde verplichting om op 8 december a.s. een opgave te verstrekken van alle massavernietigingswapens die in haar bezit zijn. Ook zal zoveel mogelijk worden meegewerkt met de wapeninspecteurs. De vraag is hoe lang Irak dat vol kan houden. Het is onwaarschijnlijk dat direct volgend op 8 december voldoende steun zal zijn in de VR voor een aanval op Irak.

Inhoud Veiligheidsraad (VR) Resolutie 1441

De resolutie sluit in systematiek aan op alle VR resoluties die ten tijde van en na de Golfoorlog zijn aangenomen inzake Irak. De belangrijkste hiervan is resolutie 687 (1991) op grond waarvan Irak alle onderdelen van haar programma's voor de productie en overbrenging van massavernietigingswapens moet ontmantelen.

Resolutie 1441 bevat de volgende belangrijke elementen:

1. Irak moet aan UNMOVIC en de IAEA binnen 30 dagen na aanneming van de resolutie een volledige opgave ('*a currently accurate, full and complete declaration*') verstrekken van alle aspecten van het bezit en productie van chemische, biologische en nucleaire wapens, alsook raketten en andere overbrengingsmiddelen. Bovendien bepaalt de resolutie dat Irak een opgave moet verstrekken van '*other chemical, biological and nuclear programmes including any which it claims are for purposes not related to weapon production or material*'. Met andere woorden: Irak moet een opgave verstrekken van

vrijwel alle productiefaciliteiten die op de één of ander wijze potentieel *dual-use* zouden kunnen zijn, naast opgave van het bestaande gehele arsenaal van massavernietingswapens en materiaal, ook al is dat al gedocumenteerd vóór 1998.

2. De tekst van de resolutie stelt vast dat Irak '*has been and remains in material breach*' van haar verplichtingen op grond van voorgaande resoluties, vooral 687. De resolutie omschrijft hierna twee situaties die een zogenoemde '*further material breach*' kunnen opleveren, te weten valse en onjuiste verklaringen of omissies van Irak in relatie tot de resolutie én het niet meewerken aan volledige implementatie van alle bepalingen van de resolutie. Met andere woorden, Irak *is* al in overtreding van opgelegde VR-verplichtingen en zal door verdere tegenwerking nog meer in overtreding raken.
3. De resolutie bevat vergaande bepalingen - vergeleken met resolutie 687 op grond waarvan UNSCOM functioneerde - om ongehinderde, onvoorwaardelijke en onbeperkte toegang tot welke plaats dan ook te garanderen aan de inspecteurs ('*any time, anywhere*'). Hiertoe behoort het ondervragen van Irakezen die betrokken zijn bij de wapenprogramma's, óók buiten Irak en met de mogelijkheid om hun familieleden mee te nemen.
4. De resolutie bepaalt dat Irak zich dient te onthouden van (het dreigen met) agressieve gedragingen ('*hostile acts*') gericht tegen vertegenwoordigers of functionarissen van de VN of de IAEA '*or of any member state taking action to uphold any Council resolution*'.
'
5. De resolutie draagt verder UNMOVIC en de IAEA op om onmiddellijk melding te maken van elke Iraakse inmenging en niet-meewerken aan de verplichting te ontwapenen. Irak wordt ten slotte gewaarschuwd voor '*serious consequences*' ten gevolge van '*continued violation*' van haar verplichtingen.

Potentiële breekpunten tijdens de inspectieprocedure

Hieronder volgt een uiteenzetting van enkele belangrijke momenten waarop tijdens de uitvoering van het inspectieregime een conflict tussen Irak en de VR kan ontstaan. Deze potentiële breekpunten zijn op resp. 8 december en 27 januari a.s.

1. Het eerste mogelijke belangrijke breekpunt is op **8 december**, wanneer Irak 30 dagen ná vaststelling van de resolutie een volledige opgave (zoals genoemd boven onder punt 1) moet verstrekken aan UNMOVIC, de IAEA en de Veiligheidsraad.

Twee situaties kunnen zich hierbij voordoen:

- Irak verstrekt een blanco of een vrijwel lege opgave van haar arsenaal massavernietingswapens en dual-use faciliteiten. Hoewel Irak bij herhaling en

in haar reactie op resolutie 1441 heeft gesteld dat zij geen massavernietingswapens bezit, is het niet waarschijnlijk dat deze weg zal worden gevolgd. Irak zou hiermee zichzelf op voorhand in een positie plaatsen dat zij niet volledig meewerkt aan de uitvoering van resolutie 1441. Niemand, ook niet in de Arabische wereld, zal politieke geloofwaardigheid hechten aan een Iraakse verklaring dat men niets of nauwelijks middelen bezit, te meer omdat de resolutie bepaalt dat Irak ook die faciliteiten en programma's moet melden waarvan het beweert dat er geen direct verband is met wapenproductie. Bovendien is een Amerikaanse reactie op deze stellingname zeer expliciet geweest. Powell en anderen in de regering hebben duidelijk gesteld dat als de Iraakse verklaring duidelijk vals is of als Irak tegenwerkt de VS de noodzakelijke stappen zullen ondernemen, inclusief het gebruik van militaire kracht. Volgens Bush zou een Iraakse ontkenning de 'meest ernstige gevolgen' uitlokken ('... *would invite the severest of consequences*'). Het Verenigd Koninkrijk is overigens minder stellig over het automatisch toepassen van geweld als Irak uitsluitend een 'zero statement' zou afgeven. Daarvoor zou Irak ook aantoonbaar onwaarheden moeten verstrekken of een opzettelijk gebrek aan medewerking moeten laten zien.

- Irak verstrekt een al dan niet uitgebreide lijst van (dual-use) faciliteiten, programma's, fabrieken en installaties. Bij de VN in New York is al een omvangrijk team van ongeveer 20 analisten klaar om deze lijst te beoordelen, maar naar verwachting zal het weken duren voordat alle gegevens zijn nagelopen en een beoordeling wordt gegeven. Deze tactiek geeft Irak ook meer tijd de Amerikaanse pogingen om politieke en militaire steun voor een aanval te verwerven, te ondermijnen.

2. Het volgende belangrijke moment is op **27 januari 2003**, 60 dagen ná de datum waarop de inspecties een aanvang hebben genomen (27 november). Op deze datum rapporteren UNMOVIC en IAEA aan de VR de eerste resultaten van de uitgevoerde inspecties. Ten eerste is het de vraag hoe uitgebreid deze eerste rapportage kan zijn, gelet op het feit dat UNMOVIC pas eind december volledig operationeel zal zijn en op zo'n 100 inspecteurs zal tellen. Ten tweede wordt in de tekst van de resolutie om een 'update' aan de VR gevraagd en dit impliceert geen finale rapportage maar vooral een 'progress report' over de bevindingen tot dat moment. Desalniettemin kan ook dit moment een breekpunt vormen, die inhoudelijk zal afhangen van hetgeen Irak op 8 december heeft gerapporteerd aan de inspecteurs en de VR.

Naar verwachting zal Irak in de aanloop naar deze rapportage-ronde medewerking verlenen aan de inspecteurs.

Interpretatie van tegenwerking van inspecties en de term 'hostile acts'

1. Voor het verdere verloop van de inspecties en vooral voor de vraag of (gewapend) ingrijpen gelegitimeerd kan worden door de VR, is van belang welke handelingen als 'tegenwerking' door Irak zullen worden geïnterpreteerd. De resolutie spreekt van '*continued violation*' van de opgelegde verplichtingen. De interpretatie ervan lijkt zich toe te spitsen op de vraag of een *enkel incident* als een overtreding kan worden aangemerkt dan wel dat er *een patroon van tegenwerking* moet zijn dat als overtuigend bewijs voor een overtreding kan gelden. Met dit laatste kan de VS de Veiligheidsraadsleden succesvoller onder druk zetten om Irak te veroordelen. Slechts het vertragen van toegang tot een te inspecteren site zal derhalve geen overtreding opleveren, maar regelrechte weigering van Irak om toegang te verschaffen of om een functionaris te interviewen wél.

2. Voorts is sprake van verschillen in de interpretatie van de term '*hostile acts*'. In de tekst van de resolutie wordt niet alleen gesproken van *hostile acts* tegen VN-inspecteurs maar ook tegen vertegenwoordigers van lidstaten die VR-besluiten doen naleven. De Verenigde Staten hebben medio november al geprobeerd om de Iraakse beschietingen van Amerikaanse en Britse vliegtuigen, die de zuidelijke no-fly zone patrouilleren, in deze zin als een 'hostile act' aan te laten merken. Dit heeft geen steun gevonden bij het Verenigd Koninkrijk en de VS hebben momenteel dit als drukmiddel laten vallen. Overigens is ook bekend dat de reikwijdte van de bombardementen in het kader van deze patrouilles de laatste maanden is verbreed. Niet alleen worden individuele radarinstallaties aangevallen maar ook de *command-and-control* infrastructuur zélf zijn doelwit, als voorschot op omvangrijkere militaire acties.

Datum
3 december 2002

Ops kenmerk
1925190/01

Blad
1

Aantal bijlagen
-

Aan : PHAIVD

Van : D1, D2, D3 en D4

Betreft : Vestzak t.b.v. Irak-overleg op 4 december a.s.

In aanvulling op de "Risico-analyse Nederlandse betrokkenheid bij militair ingrijpen in Irak" d.d. 18 november 2002 (zie bijlage 1) meldt ik u het volgende:

- In analyses van de AIVD worden de termen "risico-analyse" en "dreigings-analyse" vaak door elkaar gebruikt, terwijl de woorden "risico" en "dreiging" een verschillende betekenis hebben. In de terminologie van de (TEC) betekent het

Datum
3 december 2002

Ons kenmerk
1925190/01

Blad
2

gebruik van de term "dreiging" dat er beveiligingsmaatregelen getroffen dienen te worden, terwijl het gebruik van het woord "risico" ruimte laat voor een afweging of maatregelen nodig zijn. Om spraakverwarring te voorkomen, wordt in de risico-analyse uitsluitend gesproken over "verhoogd risico" en niet over "verhoogde dreiging".

**Algemene Inlichtingen-
en Veiligheidsdienst**

BIJLAGE 1:

Risico-analyse Nederlandse betrokkenheid bij militair ingrijpen Irak (d.d. 18-11-2002)

1. Inleiding

In verband met een dreigend militair ingrijpen in Irak en de mogelijkheid van Nederlandse deelname hieraan, komt de AIVD op basis van de actuele informatiepositie tot de volgende risico-inschatting voor de Nederlandse nationale veiligheid:

2. Algemeen

- De risico-inschatting is in de eerste plaats afhankelijk van de vraag of een militair ingrijpen in Irak plaats vindt met een nieuw en expliciet mandaat van de VN-Veiligheidsraad of dat de Verenigde Staten samen met enkele bondgenoten besluiten om op basis van resolutie 1441 in te grijpen. In het eerste geval zal het ingrijpen een sterkere juridische basis en een bredere internationale steun hebben, hetgeen van invloed zal zijn op de reacties in zowel het Midden-Oosten als in Nederland.
- De risico-inschatting hangt ook nauw samen met de aard en omvang van de Nederlandse bijdrage aan het militair ingrijpen. De actieve deelname van Nederlandse strijdkrachten (bijv. luchtmobiele brigade of gevechtsvliegtuigen, maar met name de inzet van grondtroepen), zal tot grotere veiligheidsrisico's leiden dan de levering van patriots of het ter beschikking stellen van logistieke faciliteiten in Nederland.
- De wijze waarop Arabische media zullen reageren op een aanval op Irak zal voor een belangrijk deel de reacties van de bevolking in de betreffende landen bepalen, alsmede van invloed zijn op de Arabische en islamitische gemeenschappen in Nederland.

3. Gevolgen voor Nederland en Nederlandse belangen

- Indien Nederlandse troepen worden ingezet in noord-Irak dan bestaat de kans dat Nederlandse troepen betrokken raken bij het (Turks-)Koerdische conflict. Dit heeft implicaties voor de situatie in Nederland, aangezien een groot deel van de Iraakse gemeenschap in Nederland (60% van de 40.000 Irakezen) van Koerdische afkomst is.

Datum
3 december 2002

Ons kenmerk
1925190/01

Blad
4

- Indien Nederlandse troepen worden ingezet in zuid-Irak dan bestaat de kans op een confrontatie met de Iraanse terroristische organisatie Mujahedin-e-Khalq (MKO), die kampen heeft in dit gebied. Een treffen tussen Nederlandse troepen en de MKO kan repercussies hebben in Nederland, waar zich enkele tientallen leden en sympathisanten van de MKO bevinden.
- Er bestaat nog steeds grote onduidelijkheid over de vraag of Irak beschikt over massavernietigingswapens en of het land ook in staat is om deze in te zetten. Over het algemeen wordt ervan uitgegaan dat het Iraakse regime in ieder geval de intentie heeft om deze wapens te gebruiken. Het feit dat Irak recentelijk heeft geprobeerd om in Turkije het middel Atropine te kopen (een middel dat de gevolgen van zenuwgas tegengaat) kan hiervoor als een aanwijzing worden beschouwd. Behalve buurlanden en de Iraakse bevolking (met name de Koerden in het noorden en de Shi'ieten in het zuiden) lopen ook de geallieerde deelnemers aan een aanval op Irak het risico dat het Iraakse regime deze wapens tegen hen zal inzetten.
- Het grootste deel van de Turkse gemeenschap in Nederland zal zich naar alle waarschijnlijkheid conformeren aan het standpunt van de Turkse regering. Deze heeft reeds militaire faciliteiten beschikbaar gesteld en er zijn geen signalen dat de nieuwe Turkse regering daar anders over zal beslissen.
- Indien Nederland actief deelneemt aan een militair ingrijpen in Irak, zullen Nederlandse diplomaten, Nederlandse ambassades en ook medewerkers van hulpverleningsorganisaties die zich bevinden in landen in de regio, alsmede in andere Arabische en islamitische landen (bijv. Jemen) extra risico's lopen.
- De kans dat Israël een eventuele aanval door Irak zal vergelden, is aanzienlijk groter dan ten tijde van de vorige Golfoorlog. Indien Israël bij het conflict betrokken raakt zullen de veiligheidsrisico's verder toenemen. Daarbij moet worden gedacht aan toenemende onrust binnen de Joodse gemeenschap in Nederland en oplopende spanningen tussen Joden en moslims. Indien Israël betrokken raakt dan brengt dit extra risico's mee voor bekende Joodse objecten in Nederland (Israëlische ambassade, luchtvaart-maatschappijen, synagogen).

Algemene Inlichtingen-
en Veiligheidsdienst

Datum
3 december 2002

Ons kenmerk
1925190/01

Blad
5 1

- Politiek en activistisch "links Nederland" heeft zich de afgelopen maanden reeds expliciet tegen een aanval op Irak gekeerd. Tot nu toe hebben de protesten een vreedzaam karakter (een voorbeeld is de grote demonstratie in Amsterdam op 26 oktober jl.). Indien de aanval op Irak daadwerkelijk wordt ingezet, zal het protest van activisten een militanter karakter krijgen.
- Voor een deel van de linkse activisten zal Nederlandse betrokkenheid bij een aanval op Irak aanleiding zijn voor het gebruik van (licht) geweld. Hiertoe zullen meer mensen zich aangezet voelen dan in de situatie waarbij Nederland niet actief deelneemt. Hetzelfde gaat op voor het activistische deel van extreem-rechts in Nederland.
- Een concrete inschatting van het risico het Iraakse regime terroristische aanslagen zal instigieren is moeilijk te maken. Bekend is dat de Iraakse inlichtingendienst een afdeling heeft waar mensen worden opgeleid voor terroristische activiteiten. De AIVD gaat ervan uit dat Irak beschikt over de kennis en middelen om NBC-terrorisme aan te wenden, maar ten aanzien van de intenties van het Iraakse regime bestaan geen concrete aanwijzingen. Wel heeft de AIVD de afgelopen tijd meerdere berichten ontvangen over de mogelijkheid dat het Iraakse regime groepen Iraakezen naar westerse landen heeft gestuurd om bij een aanval op Irak aanslagen te plegen. Benadrukt wordt dat deze berichten niet bevestigd zijn en geen concreet (gericht) risico bevatten.
- Hoewel er geen concrete aanwijzingen zijn dat er banden bestaan tussen het Iraakse regime en terroristische organisaties als Al Qa'ida, valt een dergelijke relatie niet geheel uit te sluiten. Al Qa'ida gebruikt de westerse inmenging in de Arabische wereld als argument om terroristische activiteiten te ontplooiën. Het valt niet uit te sluiten dat Al Qa'ida, of daaraan gerelateerde groeperingen, het plegen van aanslagen zullen gebruiken om extra verwarring en onrust te zaaien of om bijvoorbeeld Nederland te bewegen de militaire bijdrage te staken. In dat licht wordt opgemerkt dat Al Qa'ida de aanslag op Bali in

Algemene Inlichtingen-
en Veiligheidsdienst

Datum
3 december 2002

Ons kenmerk
1925190/01

Blad
6

rechtstreeks verband heeft gebracht met de Australische deelname aan de acties in Afghanistan.

- Indien de Nederlandse regering besluit om actief deel te nemen aan een militair ingrijpen in Irak, zal dit resulteren in een verhoogd risico voor zowel Nederlandse bewindslieden als andere politici, met name hen die zich expliciet voorstander tonen van Nederlandse betrokkenheid.

**Algemene Inlichtingen-
en Veiligheidsdienst**

Datum
3 december 2002

Ons kenmerk
1925190/01

Blad
7

Analyse internationale situatie

1. Inhoud

Hieronder volgt een korte analyse van de internationale omgeving en risico's van Nederlandse deelname aan een door de VS geleide interventie in Irak. De notitie beschrijft drie mogelijke scenario's van de wijze waarop de VS Irak tot ontwapening kunnen dwingen. Bij ieder scenario wordt aangegeven welke internationaal risico's denkbaar zijn in geval Nederland een militaire bijdrage levert aan een door de VS geleide coalitie. Tot slot geeft de notitie een overzicht van de stand van zaken - voor zover dezerzijds bekend - van de toezeggingen die bondgenoten hebben gedaan op het Amerikaanse verzoek om militaire steun bij een ingrijpen in Irak.

2. Drie denkbare scenario's

1. Ontwapening Irak volledig in lijn met VR-resoluties

De VS volgt in grote lijnen het in de VR-resolutie 1441 vastgelegde tijdsplan en voorgeschreven werkwijze om Irak tot ontwapening te dwingen. Dit betekent dat, nadat Irak op 8 december de opgave heeft verstrekt van zijn arsenaal aan massavernietigingswapens en alle potentiële 'dual-use' installaties, UNMOVIC, de IAEA en de Veiligheidsraad deze lijst zullen beoordelen. Indien de VS de VN-inspecteurs dit beoordelingsproces geheel onbeïnvloed laten volmaken, zal UNMOVIC na enkele weken een rapport opstellen met daarin zijn bevindingen. Daarna zullen de inspecties verder doorgang vinden en volgt op 27 januari een volgende 'update' aan de VR.

2. Zo mogelijk in VN-verband, maar niet tegen iedere prijs

De VS volgt een scenario dat vergelijkbaar is met de interventie in Kosovo in 1999. Dat wil zeggen dat de door de VS gevolgde koers niet wordt gebaseerd op een besluit van, maar hooguit ná consultatie met, de Veiligheidsraad over de door Irak opgestelde verklaring. De VS zullen de Veiligheidsraad in de gelegenheid stellen een door de VS aangegeven conclusie te onderschrijven,

Algemene Inlichtingen-
en Veiligheidsdienst

Datum
3 december 2002

Ons kenmerk
1925190/01

Blad
8

nl. dat Irak al voldoende kansen heeft gehad om te voldoen aan elf jaar VR-resoluties ter zake.

Recente uitspraken van president Bush wijzen erop dat de VS geen genoegen neemt met een halfslachtige verklaring van Bagdad: Bush vindt dat die lijst van nucleaire, biologische en chemische wapens "*geloofwaardig en compleet moet zijn. Anders heeft de Iraakse dictator de wereld weer eens laten zien dat hij niet van plan is zijn gedrag te veranderen*". Irak bevindt zich eigenlijk in een *no-win* situatie: als het aangeeft wél over massavernietigingswapens te beschikken, geeft het toe jarenlang te hebben gelogen. Indien het aangeeft niet over massavernietigingswapens te beschikken of een beperkte lijst verstrekt, is de weg open voor de beschuldiging dat het land een incomplete en dus onjuiste verklaring heeft verstrekt. In beide gevallen ligt de weg open voor toepassing van de 'serious consequences' genoemd in resolutie 1441, zij het dat de VS dit met bewijzen zullen moeten staven.

3. Volledige unilaterale actie van de VS

In dit scenario grijpt de VS de Iraakse verklaring van 8 december aan om op grond van reeds beschikbare resoluties en zonder enig inhoudelijk debat met de VR Irak aan te vallen. Dit scenario is niet waarschijnlijk, aangezien de VS daarmee de ruimte voor de meeste bondgenoten om deel te nemen tot een minimum beperken. Ook het Verenigd Koninkrijk zou de VS hierin nauwelijks kunnen volgen, omdat Blair bij herhaling heeft verklaard dat ontwapening van Irak via de VN moet verlopen. De risico's voor Nederland zijn hier groot: de kans dat Nederland bij deelname aan ingrijpen in Irak in een geïsoleerde positie terechtkomt is sterk aanwezig.

Opstelling (NAVO)-bondgenoten op Amerikaans verzoek om militaire steun

Voorzover dezerzijds momenteel uit open bronnen bekend is de opstelling van NAVO- en andere bondgenoten als volgt. Opgemerkt zij dat het Amerikaanse verzoek in beginsel *bilateraal* is neergelegd bij bondgenoten en dat slechts derhalve een volledig inzicht in de stand van zaken bij de VS bekend is.

- **Duitsland** blijft bij eerdere afgekondigde weigeringen een directe (troepen) bijdrage te leveren. Duitsland zal wel de reeds bestaande verplichtingen nakomen ten aanzien van het toestaan van het gebruik van vliegvelden en

overvliegrecchten voor Amerikaanse bommenwerpers. Verder heeft Duitsland aan Israël Patriot raketten toegezegd.

- **Frankrijk** heeft bij monde van o.m. minister van Defensie Alliot-Marie gisteren publiekelijk verklaard dat slechts de VR bevoegd is om te beslissen over militaire actie om Irak te ontwapenen. Volgens een betrouwbare bron zal Frankrijk, na behandeling van de kwestie door de Veiligheidsraad, een bijdrage leveren aan een eventuele militaire actie van de VS tegen Irak. Dit houdt niet in dat Frankrijk overtuigd is van de zinnigheid van een militair optreden. Militaire participatie aan de zijde van de VS wordt noodzakelijk geacht om Frankrijks invloed als grote mogendheid te behouden.
- **Turkije** en de VS zijn momenteel in onderhandeling over welke voorwaarden Turkije steun zal geven. De VS zouden vooral vanaf de vliegvelden in Turkije aanvallen willen uitvoeren, alsook 'een rol' voor het Turkse leger zien. Belangrijkste doel is vermoedelijk om ervoor te zorgen dat het Iraakse leger in het noorden van Irak maximaal onder druk komt te staan. Turkije zou in ruil voor militaire steun onderhandelen over een militair-economisch hulppakket van ongeveer \$800 miljoen, Amerikaanse toezeggingen dat geen enkele hulp wordt geboden aan een eventueel door Koerden uit te roepen onafhankelijke staat alsook toezeggingen over steun voor Turkije's EU-kandidatuur. Onduidelijk is welke concrete toezeggingen Turkije heeft gedaan, maar de nieuwe Turkse regering heeft al door laten schemeren een aanval op Irak te kunnen steunen. Dit wordt heden besproken met Amerikaanse onder-minister Wolfowitz.
- **Noorwegen** heeft op 21 november verklaard pas over een militaire bijdrage te willen beslissen op het moment dat de gang via de VR is doorlopen. Dat betekent dat een definitief standpunt van Noorse zijde pas na 8 december is te verwachten.
- **Spanje** beschikt over enkele voor de VS belangrijke luchtmachtbases, maar heeft nog geen toezeggingen gedaan over het gebruik ervan. Vandaag heeft de Spaanse minister van Defensie een gesprek met Rumsfeld en Rice, maar er wordt niet verwacht dat Spanje een concrete aanbod zal doen.
- **Portugal** heeft bij monde van premier Barroso het gebruik van een luchtmachtbasis door de Amerikanen op de Azoren toegezegd.
- **Bulgarije** heeft eind november gesteld dat het 'tot op zekere hoogte' wil bijdragen aan een Amerikaanse operatie. In ruil voor logistieke steun zou Bulgarije toezeggingen van de VS verlangen dat Irak \$1,5 miljard schuld aan Bulgarije terugbetaalt. Overigens is Bulgarije thans één van de niet-

Datum
3 december 2002

Ons kenmerk
1925190/01

Blad
10

permanente Veiligheidsraadsleden.

- **Hongarije** is door de VS gevraagd om toestemming om een reeds door de VS in gebruik zijnde legerbasis te bestemmen voor het trainen van Amerikaanse troepen. De Hongaren vermoeden echter dat de Amerikanen deze basis in feite willen gebruiken om Iraakse oppositieleiders op te leiden en in te zetten in Irak. Om binnenlands politieke redenen wil Hongarije hierover geen toezeggingen doen.
- **Roemenië** wordt door de VS gezien als een belangrijke schakel tussen het conflictgebied met Irak en andere Europese NAVO-partners vanwaar uit aanvallen worden uitgevoerd. Vooral toegang tot het Roemeense luchtruim en luchtmachtfaciliteiten zijn van belang voor de VS. Roemenië's deelname zou ook de druk op Turkije verlichten. Een directe militaire bijdrage is echter niet te verwachten aangezien Roemenië al deelneemt aan operaties in Afghanistan.
- **Slowakije** heeft in de verklaring van de Navo-bijeenkomst in Praag 20-21 november niet nader aangeduide steun aan een Amerikaanse ingrijpen in Irak toegezegd.
- **Canada** is verzocht om levering van 'light armored vehicles' en speciale eenheden. Premier Chrétien heeft verklaard dat Canada bereid is om steun te verlenen, maar dat men nog geen definitieve beslissing heeft genomen. Er zijn thans politieke fricties tussen de VS en Canada vanwege Amerikaanse kritiek op Candese bezuiniging op de defensie-uitgaven.
- **Australië** heeft de Amerikaanse opstelling tegenover Irak voortdurend gesteund en premier Howard heeft al publiekelijk gezinspeeld op de inzet van een Australische gemechaniseerde brigade in Irak.

Datum
5 december 2002

Ons kenmerk
1927344/01

Blad

Aantal bijlagen

Aan : de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Via : de Secretaris-generaal

Van : het Hoofd van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst

Betreft : Risico-analyse Irak d.d. 5 december 2002

1. Inleiding

In verband met een dreigend militair ingrijpen in Irak heeft de AIVD op 17 september jl. een algemene dreigingsanalyse uitgebracht. In verband met de mogelijkheid van Nederlandse deelname aan een dergelijk ingrijpen is op 25 november jl. een risico-analyse uitgebracht waarin de gevolgen van een Nederlandse bijdrage centraal stonden.

De voortgaande ontwikkelingen maken actualisering van de genoemde analyses noodzakelijk. Op basis van de actuele informatiepositie komt de AIVD thans tot de volgende risico-inschatting voor de Nederlandse nationale veiligheid:

2. De Iraakse gemeenschap in Nederland

2.1. Algemeen

De Iraakse gemeenschap in Nederland is de afgelopen jaren gegroeid van 8.000 in 1995 tot ongeveer 40.000 in 2002. Dit betreft alleen Irakezen die een verblijfsstatus hebben dan wel de Nederlandse nationaliteit hebben gekregen. Behalve deze geregistreerde Irakezen bevindt een onbekend aantal Irakezen zich illegaal in Nederland. De Irakezen wonen verspreid over Nederland, met concentraties in Amsterdam, Den Haag, Rotterdam, Arnhem, Delft en Almere.

Terwijl in Irak tweederde van de bevolking bestaat uit Shi'ietische moslims, bestaat de Iraakse gemeenschap in Nederland voor het overgrote deel uit Soennitische moslims. Opvallend is verder dat de Koerden in Irak twintig procent van de bevolking vormen, terwijl in Nederland zestig procent van de Irakezen Koerd is. Hoewel het opleidingsniveau van de Irakezen in Nederland redelijk te noemen is, is hun arbeidsmarktpositie slecht.

Ook de taalbeheersing en leefsituatie van de Irakezen in Nederland laat te wensen over. Slechts de helft van de Irakezen is de Nederlandse taal machtig. Vergeleken met andere allochtone gemeenschappen hebben de Irakezen het minst contact

